

JAV PILIETYBĖS SUTEIKIMAS NEPILNAMEČIAMS: KONSTITUCIJOS VINGRYBĖS

Kokios sąlygos bei procedūros lydi suaugusio asmens, gimusio užsienio valstybėje ir norinčio įgyti JAV pilietybę, natūralizacijos procesą, jau rašėme anksčiau. Šį kartą apžvelkime, kokiais būdais JAV pilietybę gali įgyti vaikai – gimę šioje šalyje ar imigravę drauge su tėvais. Vaikų, gimusių JAV, pilietybė yra apsprendžiama vadinamojo 14-tojo JAV Konstitucijos Papildymo (Amendment) nuostatų. Pagal šį dokumentą, JAV pilietybė turi būti automatiškai suteikiama visiems be išimties asmenims, gimusiems JAV teritorijoje - nepriklausomai nuo tėvų tautybės, pilietybės ar imigracinio statuso (vadinamoji gimimo teisė į pilietybę arba “birthright citizenship”). Vienintelės išimtys šiuo atveju numatomos, jei vaiko tėvai yra užsienio šalies diplomatinės tarnybos arba okupacinės kariuomenės, dislokuotos JAV teritorijoje karo metu, atstovai.

Jei vaikai nėra gimę JAV, tačiau atvykę, būdami nepilnamečiai, su tėvais, jiems galioja kitos taisyklės. Pirmiausia, jei bent vienas iš tėvų (biologinių ar įvaikintųjų) *ir* nuolat globojančių vaiką yra JAV pilietis (gimęs juo ar tapęs natūralizacijos dėka), vaikas turi teisę atvykti į JAV kaip nuolatinis gyventojas ir automatiškai gauti JAV pilietybę. Šias privilegijas numato Vaikų Pilietybės Aktas (Child Citizenship Act), įsigaliojęs 2001 metais. Jei tėvai yra legalūs imigrantai, ir atsiveža kartu svetur gimusius vaikus, šiems negalioja nei vienas iš minėtų teisinių aktų - jie turi nueiti visą įprastą kelią natūralizacijos link drauge su tėvais.

Dėl 14-tojo Konstitucijos papildymo ir, ypač - dėl jo interpretacijos JAV teismuose, jau yra kilę nemažai triukšmo. Natūralu, kad ypač šiuo metu, vėl suintensyvėjus debatams dėl nelegalios imigracijos problemos sprendimo, minėtas pilietybės įgijimo būdas tapo nelegalios imigracijos priešininkų taikiniu. Kita vertus, užsieniečių atvykimas į šalį prieš gimstant kūdikiui ir pasinaudojimas juo kaip priemone tėvų legalizacijai (nors ir po daugelio metų) yra iš tiesų gana dažnas ir nemažai problemų keliantis reiškinys.

Net ir optimistiškiausiais paskaičiavimais, šiuo metu JAV nelegalių imigrantų šeimose kasmet gimsta keli šimtai tūkstančių vaikų, kurių pilietybę įrodo gautas JAV gimimo liudijimas. Be galimybės tarpininkauti legalizuojant tėvus, šie asmenys, būdami piliečiais, įgija teisę į daugybę socialinių lengvatų, tuo sudarydami papildomas išlaidas valstybei. Maža to, priešišškai nelegalų atžvilgiu nusiteikę amerikiečiai ir nemažai legalių imigrantų čia išvelgia ir moralinę problemą, kuomet pažeidusių JAV įstatymus asmenų vaikams suteikiamos tokios pat teisės, kaip ir jų palikuonims. Todėl nenuostabu, kad jau ne kartą buvo siūlyta apriboti šio teisinio akto galias, suteikiant gimimo teise įgyjamą pilietybę tik tiems asmenims, kurių tėvai yra arba JAV piliečiai, arba gyvena šalyje legaliai.

Įdomu, kad pats Konstitucijos papildymo dokumentas atsirado pasibaigus JAV Pilietiniam Karui (1861–1865) ir iš esmės buvo skirtas užtikrinti afroamerikiečių, gimusių JAV, teises. Imigracinės politikos bei su ja susijusių problemų nebuvimas tuo metu nesudarė sąlygų patikslinti teiginį, kad “visi asmenys, gimę ar natūralizuoti JAV ir paklūstantys JAV jurisdikcijai, turi būti laikomi JAV piliečiais”. Kita vertus, nelegalių imigrantų vaikų atveju, negalima visiškai drasiai teigti, kad jie paklūsta JAV jurisdikcijai, kadangi jų tėvai, būdami kitų šalių piliečiais, būtent joms, o ne JAV, “perduoda” visas pretenzijas į vaiką.

Kadangi, iš esmės “gimimo teisė” į pilietybę tėra teisinio akto interpretacijos klausimas, nereikėtų atmesti galimybės, kad, didėjant visuomenės spaudimui, ji gali būti peržiūrėta. Iki šiol vadovaujamosi bylos, nagrinėtos 1898 metais, precedentu, kuomet teisė į JAV pilietybę po daugelio metų buvo pripažinta Kinijos piliečių sūnui, gimusiam JAV, tačiau vėliau ilgą laiką drauge su tėvais gyvenusiam Kinijoje (United States v. Wong Kim Ark, 169 U.S. 649, 1898). Be abejo, daug kas turėtų priklausyti nuo to, kokie galutiniai sprendimai bus priimti dėl bendros nelegalios imigracijos problemos valdymo.

Nuolat eskaluojant imigracijos temą žiniasklaidoje ir nerimstant nelegalių šalininkų mitingams didžiuosiuose miestuose, gali būti, kad kokrečių žingsnių problemai spręsti iš tiesų neteks laukti ilgai. Kita vertus, prezidento G. W. Bush'o atkakliai siūloma “darbuotojo-svečio” programa (guest worker program), net jei jai būtų galutinai pritarta, vargu ar padės sureguliuoti pilietybės teikimo procesą. Tikėtina, kad to netgi nebus bandoma padaryti. Pilietybės klausimas greičiausiai “pasimes” tarp daugybės kitų, skubaus dėmesio pareikalausiančių problemų: “svečių” bei jų šeimų įteisinimo, neišvengiamo socialinės infrastruktūros didinimo, ir, žinoma, iš anksto pasmerktų nesėkmei bandymų užtikrinti “svečių” išvykimą iš šalies, pasibaigus leistinam buvimo laikui. Taigi, ko gero galima teigti, jog, ateityje daugėjant “svečių”, neišvengiamai daugės ir vadinamųjų “kūdikių-inkarų” (anchor babies), leidžiančių tėvams sėkmingai įleisti šaknis “pažadėtoje žemėje”.

Pagal amerikiečių žiniasklaidą parengė Vaida Maleckaitė